

Traditio festorum pro animis mortuorum apud Slavos

Sacra Atavorum (Polonice *Dziady*), est ritus omnium animarum, a temporibus ante Christum natum celebratus praecipue olim in priscis regionibus Lithuaniae, Rutheniae Albae et Poloniae. Eius propositum coniunctionem cum animis maiorum defunctorum inire erat, eis reverentiam ostendere, et pacem illis curamque viventium praestare. Finis rituum erat favorem atque benevolentiam mortuorum tempore messis sibi conciliare, quia ei custodes fertilitatis ubertatisque habebantur.

In traditione Slavica, Sacra Atavorum saltem bis in anno celebrabantur. Haec erant:

1. Sacra Atavorum verna – circa diem primum et secundum Maii celebrabantur.
2. Sacra Atavorum autumnal – inter diem tricesimum primum Octobris et primum Novembris celebrabantur – haec caerimonia praeparatio ad Diem Omnium

Animarum erat, qui plerumque die secundo Novembris celebratur.

Nominis originis explicatio

Nomen Polonicum “dziady” a vocabulo Proto-Slavico **dědъ** (dědi) originem trahit, quod significat patrem patris vel patrem matris, seu senem, aut virum aetate provectum, qui locum honorabilem in familia tenet. Secundum regionem, hoc vocabulum aliter interpretabatur et magis etiam cum mundo spirituali coniungebatur. Exempli gratia, in Cassubia vocabulum **dżôd** est, quod spiritum malum significat.

Ritus

1. Ritus ab invocatione nominum defunctorum et invitatione eorum ad convivium commune incipiebat.

2. Fercula apparebant in mensis domorum vel directe in sepulcris coemeterialibus, ut panis, mel, ptisana, ova, atque vodca. Hic cibus non a vivis edebatur, sed symbolice animis offerebatur. Elementum proprium convivii effusio cibi et potus in terram – “pro anima” erat.
3. Ignis accendebantur in coemeteriis, viis et domibus ut animae se calefacere et viam ad caros suos invenire possent. Reliquiae huius consuetudinis ignes sacri moderni in sepulcris accensi sunt.
4. Ignis etiam munus deterrens habebat – Sacra Atavorum tempus agitationis peculiaris “spirituum malignorum” esse credebatur, id est hominum qui morte tragica vel suicidio perierunt.
5. Si senex, praecipue vagus, hac nocte inventus est, cibus et pecunia ei dabatur. Talis enim homo

cum mundo mortuorum coniunctionem habere credebatur.

Tamen, res notissima de Sacris Atavorum est profecto series dramatum romanticorum ab Adamo Mickiewicz composita. Hic ritus auctorem inspiravit, et praecipue ad scribendam Partem secundam fabulae “Dziady”, anno 1823 editam. In opere suo, Adamus Mickiewicz scaenas evocationum spirituum in conventu rustico in aedícula deserta in coemeterio exhibet.

Hodie

Sacra Atavorum adhuc in quibusdam regionibus Poloniae, Rutheniae Albae et Ucrainae celebrantur. Illa praecipue a neopaganis coluntur. Praesertim in Ruthenia Alba, Sacra Atavorum annis 80’ celebrari coepta sunt, cum maximi momenti essent Catholicis Belorussis, quibus hic dies symbolum memoriae victimarum regiminis communistarum factus est.

Tradycja świąt za dusze zmarłych u Słowian

Dziady to obrzęd zaduszny, sięgający czasów przedchrześcijańskich, obchodzony głównie na terenach dawnej Litwy, Białorusi i Polski. Jego głównym celem było nawiązanie kontaktu z duszami zmarłych przodków, okazanie im

szacunku oraz zapewnienie im spokoju i opieki nad żyjącymi. Celem obrzędów było pozyskanie przychylności zmarłych w czasie zbiorów, ponieważ uważano ich za opiekunów w sferze płodności i urodzaju.

W tradycji słowiańskiej Dziady obchodzono co najmniej dwa razy w roku.

Są to:

1. Dziady wiosenne – obchodzone w okolicach 1 i 2 maja.
2. Dziady jesienne – obchodzone w noc z 31 października na 1 listopada – uroczystość ta była przygotowaniem do Święta Zmarłych, obchodzonego zazwyczaj 2 listopada.

Etymologia

Słowo „dziady” pochodzi z prasłowiańskiego słowa *dědъ* (dědi), oznaczającego ojca ojca lub ojca matki, przodka, starca, człowieka o sędziwym wieku, który zajmuje honorowe miejsce w rodzinie. W zależności od regionu, inaczej tłumaczono to słowo i wiązano je też bardziej ze światem spirytystycznym. Na przykład na Kaszubach istnieje określenie *dżôd*, oznaczające złego ducha.

Obrzędy

1. Obrzęd rozpoczynał się od przywoływania imion zmarłych i zapraszania ich do wspólnej uczty.
2. Na stołach w domach lub bezpośrednio na cmentarnych grobach pojawiały się potrawy – chleb, miód, kasza, jajka, wódka. Jedzenie to nie było spożywane przez żywych, lecz symbolicznie ofiarowywane duszom. Charakterystycznym elementem uczty było

wylewanie jedzenia i picia na ziemię – „dla duszy”.

3. Przy cmentarzach, drogach i domach rozpalano ogień, aby dusze mogły się ogrzać i odnaleźć drogę do swoich bliskich. Pozostałością tego zwyczaju są współczesne znicze zapalane na grobach.
4. Ogień miał także funkcję odstraszającą – wierzone, że Dziady to okres szczególnej aktywności „złych duchów”, czyli osób zmarłych śmiercią tragiczną lub samobójczą.
5. Jeśli tej nocy spotkano starca, w szczególności włóczęgę, hojnie obdarowywano go jedzeniem i pieniędzmi. Uważano, że taka osoba miała najbliższy kontakt ze światem zmarłych.

Jednak najbardziej znana dla nas rzecz związana z Dziadami, to oczywiście cykl romantycznych dramatów Adama Mickiewicza. To właśnie ten ludowy obrzęd stał się inspiracją dla autora, a konkretnie do napisania II części „Dziadów”, wydanych w 1823 roku. Adam Mickiewicz w swoim dziele przedstawia sceny wzywania duchów podczas wiejskiego zgromadzenia, odbywającego się w opuszczonej kaplicy na cmentarzu.

Współcześnie

Do dzisiaj w niektórych regionach Polski, Białorusi czy Ukrainy są obchodzone Dziady. Kultywują je głównie wyznania neopogańskie i rodzimowiercze.